

วารสารอาหารและยา
ปีที่ 28 ฉบับที่ 1 (2564): มกราคม-เมษายน
<https://he01.tci-thaijo.org/index.php/fdajournal/index>

THAI FOOD AND DRUG JOURNAL
Vol. 28 No. 1 (2021): January-April

ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรไทยในการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชา

กรพินธุ์ ณ ระนอง¹ วิภา เต็งอภิชาติ¹

¹กองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา นนทบุรี

ที่อยู่ติดต่อ: กรพินธุ์ ณ ระนอง กองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ถนนติวานนท์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000 korapin@fda.moph.go.th

Knowledge of Thai Farmers as an Applicant for Cannabis Cultivation

Korapin Na Ranong¹, Wipa Tengapichat¹

¹Narcotics Control Division, Food and Drug Administration, Nonthaburi, Thailand

Contact address: Korapin Na Ranong, Narcotics Control Division, Food and Drug Administration, Tiwanon Road, Mueang District, Nonthaburi, 11000, Thailand, korapin@fda.moph.go.th

Received: 5 June 2020, **Revised:** 30 July 2020, **Accepted:** 3 September 2020

Abstract

Background: The Narcotics Act (No.7) B.E.2562 of Thailand states that cannabis can be used for medical purposes, patient treatment, and research. Thai farmers in community enterprise and agricultural cooperative group are a qualified group that apply for the permission of cannabis cultivation.

Objectives: To study the farmers' knowledge as an applicant for legal cannabis cultivation and problems or recommendations to be an applicant for cannabis cultivation.

Methods: A self-administered questionnaire consisted of 15 questions that about the knowledge of being an applicant for legal cannabis cultivation. A convenient sampling was distributed to 231 participants who attended the cannabis cultivation training on 29-30 January 2020. They were a group of independent farmers and a farmer group of community enterprises and agricultural cooperatives. Of those, 151 returned the questionnaire and accounted for response rate by 65.37%.

Results: The results demonstrate that most of respondents were male 68.21%, having a Bachelor's degree 45.03%, working in a community enterprise 84.77, and holding the chairman position of a community enterprise or an agricultural cooperative 43.36%. According to knowledge evaluation, only 29.80% of respondents who answered correctly greater than 50% of total scores (≥ 8 from 15 questions). The questions those respondents answered incorrectly were: cannabis was allowed for only medical uses 98.68%, details on the labels to show as the place was allowed to cultivate the narcotic drug in category 5 90.73%, should arrange a random analysis of cannabis products

86.09%, and analysis of contaminants 85.43%. The limitations and obstacles to be an applicant for cannabis cultivation were the unfavorable law and the permission requirements which were too detailed.

Conclusions: Both independent Thai farmers and the Thai farmer group of community enterprise and agricultural cooperative had incorrect legal knowledge in applying for the cannabis cultivation permission. A guideline of permission process should be developed for farmers to apply for the cannabis cultivation. Thus, farmers will have knowledgeable and able to comply with the law correctly.

Keywords: knowledge, cannabis, farmers, community enterprises, agricultural cooperatives

บทคัดย่อ

ความสำคัญ: พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 กำหนดให้สามารถนำกัญชามาใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ การรักษาผู้ป่วย และการศึกษาวิจัยได้ โดยกลุ่มเกษตรกรมาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งที่มีคุณสมบัติในการขอรับอนุญาตปลูกกัญชาได้

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาความรู้ของเกษตรกรในการขอรับอนุญาตปลูกกัญชาตามกฎหมาย และปัญหาและข้อเสนอแนะเมื่อต้องการปลูกกัญชา

วิธีการวิจัย: เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความรู้ด้านกฎหมายในการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชา จำนวน 15 ข้อ กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตามความสะดวกจากผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการปลูกกัญชา ในวันที่ 29-30 มกราคม 2563 ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์การเกษตร รวม 231 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 151 คน คิดเป็นอัตราการตอบกลับ ร้อยละ 65.37

ผลการศึกษา: ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 68.21 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 84.77 เป็นเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 43.36 มีตำแหน่งเป็นประธานในวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 43.36 ผลการประเมินความรู้ พบว่า มีผู้ตอบคำถามถูกต้องที่ได้คะแนนมากกว่าร้อยละ 50 (≥ 8 ข้อขึ้นไป) ร้อยละ 29.80 โดยคำถามที่ตอบไม่ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 85 คือคำถามในเรื่อง การอนุญาตให้ปลูกกัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์เท่านั้น ร้อยละ 98.68 รายละเอียดการจัดทำป้ายแสดงว่าเป็นสถานที่ผลิตยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 ร้อยละ 90.73 การจัดให้มีการสุ่มตรวจวิเคราะห์กัญชาที่ผลิตได้ ร้อยละ 86.09 และการตรวจวิเคราะห์เพื่อหาสารปนเปื้อน ร้อยละ 85.43 ส่วนข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่อการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชา คือ กฎหมายไม่เอื้อต่อการดำเนินการ การขออนุญาตมีรายละเอียดมาก

สรุป: กลุ่มเกษตรกรไทยอิสระ และกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนและสหกรณ์การเกษตรซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติในการยื่นคำขอรับอนุญาตปลูกกัญชา ยังมีความรู้ด้านกฎหมายในการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชาไม่ถูกต้อง จึงควรพัฒนาคู่มือการขอรับอนุญาตปลูกกัญชาสำหรับกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: ความรู้ กัญชา เกษตรกร วิสาหกิจชุมชน สหกรณ์การเกษตร

บทนำ

มีข้อมูลจำนวนมากที่ระบุว่า สารสกัดจาก กัญชามีประโยชน์ทางการแพทย์ ซึ่งหลายประเทศ ทั่วโลกอนุญาตให้นำไปใช้รักษาโรคและประโยชน์ ในทางการแพทย์ภายใต้ข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น ประเทศ แคนาดา เกษตรกรต้องมีใบอนุญาตและปลูกโดยใช้เมล็ดที่ได้รับการรับรองแล้วเท่านั้น บุคคลทั่วไป ได้รับอนุญาตให้ปลูกได้ไม่เกินครัวเรือนละ 4 ต้น และ ห้ามจำหน่ายกัญชาที่ปลูกเอง ประเทศเนเธอร์แลนด์ ห้ามปลูกกัญชาเพื่อการพาณิชย์ มีหน่วยงานที่เป็น ผู้รับผิดชอบในการเพาะปลูก การผลิต จำหน่าย และ กระจายสินค้ากัญชาเพื่อการแพทย์เพียงผู้เดียวคือ Office of Medicinal Cannabis (OMC) ของกระทรวง สาธารณสุข สวัสดิการ และการกีฬาเนเธอร์แลนด์ โดย ประชาชนทั่วไปสามารถปลูกเพื่อเสพส่วนตัวได้ไม่เกิน ครัวเรือนละ 5 ต้น ประเทศเยอรมัน มีหน่วยงานหลัก ในการดูแลควบคุมตั้งแต่การปลูก กระบวนการสกัด การกระจายยา คือ Cannabisagentur (หน่วยงาน ควบคุมกัญชา) ของกระทรวงสาธารณสุข โดยคัดเลือก ผู้ปลูกด้วยวิธีการเปิดของประมุขทั่วยุโรปผ่านการ ควบคุมของหน่วยงานนี้ ประเทศอังกฤษ การปลูก จะต้องได้รับอนุญาตจาก Home Office ประเทศ สหรัฐอเมริกา มี 33 มลรัฐที่อนุญาตให้ใช้ได้โดย ถูกกฎหมาย โดยแยกการใช้ออกเป็น 2 แบบ คือ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ และเพื่อสันตนาการ การปลูกต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในแต่ละมลรัฐ ทั้งนี้ ผู้ปลูกจะต้องเสียภาษีอย่าง ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีอัตราภาษีแตกต่างกัน ตามพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต ส่วนอีก 17 มลรัฐยังไม่มี การออกกฎหมายกัญชา เป็นต้น¹

สำหรับประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 นั้น มีบทบัญญัติ ที่ห้ามมิให้ผู้ใดเสพหรือนำกัญชาไปใช้ในการบำบัด รักษาผู้ป่วยหรือนำไปใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ และยังกำหนดโทษของทั้งผู้เสพและผู้ครอบครอง อีกด้วย ต่อมาปี 2562 ได้มีการปรับปรุงกฎหมาย

ให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยที่จะได้รับ และใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ในการรักษาและพัฒนา ทางการแพทย์ ภายใต้คำแนะนำของผู้ประกอบวิชาชีพ ที่ได้รับอนุญาตและสั่งจ่ายอย่างถูกต้องตามหลัก วิชาการให้กระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อ สร้างความมั่นคงทางด้านยาของประเทศ โดยแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายฉบับเดิม และออกเป็น พ.ร.บ. เสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2562 ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติ ของผู้ที่สามารถยื่นคำขออนุญาตเกี่ยวกับกัญชาไว้ 7 กลุ่มคือ (1) หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ศึกษาวิจัย หรือจัดการเรียนการสอนทางการแพทย์ เภสัชศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือเกษตรศาสตร์ หน่วยงานที่ให้ บริการทางการแพทย์ เภสัชกรรม หรือวิทยาศาสตร์ หน่วยงานที่ให้บริการทางเกษตรกรรมเพื่อประโยชน์ ทางการแพทย์หรือเภสัชกรรม หน่วยงานที่มีหน้าที่ ในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาเสพติด (2) ผู้ประกอบวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร สัตวแพทย์ แพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทย ประยุกต์ หมอพื้นบ้านตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพ การแพทย์แผนไทย (3) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มี หน้าที่ศึกษาวิจัยหรือจัดการเรียนการสอนทางการแพทย์ หรือเภสัชศาสตร์ (4) กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม ที่มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจ เพื่อสังคม หรือสหกรณ์การเกษตร ซึ่งดำเนินการ ภายใต้ความร่วมมือและกำกับดูแลของหน่วยงาน ของรัฐตาม (1) หรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตาม (3) (5) ผู้ประกอบการขนส่งสารณะระหว่างประเทศ (6) ผู้ป่วยที่เดินทางระหว่างประเทศซึ่งมีความจำเป็น ต้องใช้รักษาโรคเฉพาะตัว และ (7) ผู้ขออนุญาตอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้นการขออนุญาต ปลูกกัญชาในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องใหม่

นอกจากนี้ เพื่อให้นโยบายการพัฒนากัญชา ทางการแพทย์ของประเทศไทยเกิดประโยชน์สูงสุด โดยการส่งเสริมให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งเกษตรกรรม

อุตสาหกรรมยา การศึกษา วิจัย และส่วนอื่น ๆ ได้มีเวลาในการพัฒนาและเตรียมความพร้อม ประกอบกับเป็นการคุ้มครองเกษตรกร รวมทั้งผู้ผลิตยาในประเทศ ให้มีปัจจัยพื้นฐานและความสามารถในการแข่งขันกับผู้ประกอบการกัญชาในต่างประเทศที่มีศักยภาพและความพร้อมมากกว่า ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดบทเฉพาะกาลภายใน 5 ปีแรกนับแต่วันที่มิผลใช้บังคับ (ภายในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2567) ให้การขอรับอนุญาตผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งกัญชาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์หรือการรักษาผู้ป่วย ได้เฉพาะกรณีที่เป็นหน่วยงานรัฐตาม (1) หรือผู้มีคุณสมบัติตาม (2) (3) (4) หรือ (7) ที่ร่วมดำเนินการกับผู้ขออนุญาตที่เป็นหน่วยงานรัฐตาม (1) เท่านั้น ไม่รวมถึงกรณีการขอรับอนุญาตผลิตโดยการปรุงยาสำหรับคนไข้เฉพาะรายของแพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทยประยุกต์ หรือหมอพื้นบ้านตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และกรณีการขอรับอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกซึ่งกัญชาของผู้ป่วยเดินทางระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกัญชาเป็นพืชล้มลุกในสกุล Cannabis สามารถนำส่วนต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ได้ทั้งช่อดอก ต้น ราก ใบ และเมล็ด ทั้งนี้เมื่อออกดอกแล้วจะหยุดการเจริญเติบโต และเมื่อดอกตัวเมียได้รับการผสมในเวลาต่อมาต้นจะตาย³ สภาวะแวดล้อมในการปลูก เช่น แสง อุณหภูมิ ความชื้น แสงศัตรูพืช ลักษณะดินหรือวัสดุการปลูก ปริมาณน้ำ ฯลฯ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของกัญชา ดังนั้น ภาคส่วนที่เป็นต้นทางในห่วงโซ่อุปทาน คือ ภาคเกษตรกร จึงมีเกษตรกรจำนวนมากที่ประสงค์จะปลูกกัญชาและคาดหวังรายได้จากการปลูก ดังนั้น เพื่อพัฒนาให้เกษตรกรมีความรู้ในการปลูกกัญชาที่เป็น medical grade สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จึงได้จัดอบรมเรื่องการปลูก cannabis medical grade ในแบบเกษตร 4.0 : สายพันธุ์กัญชา เทคนิคการปลูกตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ การขยายพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์ และการแปรรูป ณ โรงแรม

ริชมอนด์ สไตลิช คอนเวนชัน จังหวัดนนทบุรี ในวันที่ 29-30 มกราคม 2563 ผู้เข้ารับการอบรมประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกร วิชากิจชุมชน สหกรณ์การเกษตร เจ้าหน้าที่ สสจ. หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ และ อย. จำนวนทั้งสิ้น 350 คน แต่เนื่องจากกัญชายังคงถูกควบคุมเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 จึงต้องมีการควบคุมกำกับดูแลในทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เพื่อป้องกันการรั่วไหลออกนอกระบบและควบคุมมิให้นำไปใช้ในทางไม่ถูกต้อง ดังนั้น กฎระเบียบต่าง ๆ จึงมีความรัดกุมรอบคอบ มีการกำหนดมาตรฐานการปลูก มาตรการรักษาความปลอดภัยในแปลงปลูก และสถานที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการปลูกจะต้องได้รับใบอนุญาตตามกฎหมาย อนึ่ง ได้มีการสอบถามจากเกษตรกรเป็นจำนวนมากว่า การขออนุญาตปลูกกัญชาต้องทำอะไร ดังนั้น จึงเกิดคำถามงานวิจัยว่า เกษตรกรซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายนั้นมีความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด ขั้นตอนการขอรับอนุญาต ขั้นตอนการเตรียมสถานที่เพื่อขอรับอนุญาต ขั้นตอนการปลูก เป็นอย่างไร เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาคู่มือคำแนะนำการขอรับอนุญาตให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป อันเป็นการเพิ่มช่องทางการสื่อสารความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ขอรับอนุญาตกับ อย. ผู้บังคับใช้กฎหมาย เพื่อจะได้มีการดำเนินการถูกต้องตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนด และสอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรต่อไป⁴

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ของเกษตรกรในการขอรับอนุญาตปลูกกัญชาตามกฎหมาย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชา

ระเบียบวิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive study) ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง (self-administered questionnaire) โดยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย คือ เกษตรกร และเกษตรกรที่รวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์การเกษตร ที่ต้องการขอรับอนุญาตปลูกกัญชา แต่เนื่องจากกัญชายังคงเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 กรมส่งเสริมการเกษตรจึงไม่สามารถรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการปลูกกัญชา โดยเฉพาะได้ เนื่องจากเป็นกิจการที่ขัดต่อกฎหมาย เว้นแต่เกษตรกรนั้นจะได้รับใบอนุญาตจากเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษก่อน แล้วจึงยื่นขอเพิ่มกิจการวิสาหกิจชุมชนได้⁵ และปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีข้อมูลจำนวนที่แน่ชัดของเกษตรกรที่ต้องการขอรับอนุญาตปลูกกัญชา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรทุกคนที่มีความสนใจปลูกกัญชาและเข้ารับการอบรมเรื่อง การปลูก cannabis medical grade ในแบบเกษตร 4.0 : สายพันธุ์กัญชา เทคนิคการปลูกตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ การขยายพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์ และการแปรรูป ณ โรงแรมริชมอนด์ สไตลิส คอนเวนชัน จังหวัดนนทบุรี ในระหว่างวันที่ 29-30 มกราคม 2563 มีจำนวนรวม 231 คน จากนั้น จึงมีการสุ่มตามความสะดวก จากผู้เข้ารับการอบรมที่เต็มใจเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและปลายเปิด ในส่วนของคำถามปลายปิดแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ (check list) และให้ระบุรายละเอียดเพิ่มเติม

(2) ความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชา ประกอบด้วยคำถามความรู้เกี่ยวกับ ข้อกฎหมาย ขั้นตอนการขอรับอนุญาตผลิต (ปลูก) ขั้นตอนการจัดเตรียมสถานที่ขอรับอนุญาตผลิต (ปลูก)⁶ และขั้นตอนการผลิต (ปลูก) มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ โดยหากตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน ตอบไม่ถูกต้องได้ 0 คะแนน ในส่วนของคำถามปลายเปิดนั้นเป็นการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อม ข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่อการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชา ทั้งนี้แบบสอบถามได้ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานด้านยาเสพติดที่ใช้ในทางการแพทย์ จำนวน 3 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนที่เป็นคำถามปลายปิด ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive study) ได้แก่ จำนวน ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การนำข้อมูลมาแยกหมวดหมู่ จัดรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูล วิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) และนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนา (descriptive study) ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ระยะเวลาการศึกษา

ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน 2563

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้ผู้เข้ารับการอบรมที่เป็นเกษตรกรทุกคน คนละ 1 ฉบับ ในวันที่ 29 มกราคม 2563 ที่โต๊ะลงทะเบียนก่อนเข้าห้องประชุม จำนวน 231 ฉบับ เพื่อให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนก่อนเลิกการประชุม ในวันที่ 30 มกราคม 2563 จากนั้นทำการลงรหัสข้อมูล บันทึกข้อมูลในคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์และสรุปข้อมูล

ผลการศึกษา

จากการแจกแบบสอบถามจำนวน 231 ฉบับ มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 151 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับ ร้อยละ 65.37 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา พบดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษานี้ มีจำนวน 151 ราย เป็นเพศชาย ร้อยละ 68.21 มีอายุตั้งแต่ 23 - 72 ปี (อายุเฉลี่ย 48.5 ปี) ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.03 รองลงมาคือระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 41.07 ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 84.77 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 35.76 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 29.14 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=151)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	103	68.21
หญิง	48	31.79
อายุ (ปี)		
ค่าเฉลี่ย (น้อยสุด-มากที่สุด)	48.5	23 - 72
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	62	41.07
ปริญญาตรี	68	45.03
ปริญญาโท	19	12.58
ปริญญาเอก	2	1.32
กลุ่มหรือเครือข่ายที่สังกัด		
วิสาหกิจชุมชน	128	84.77
สหกรณ์การเกษตร	15	9.93
ไม่มีสังกัด	8	5.30
ภูมิภาค		
ภาคเหนือ	21	13.91
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	54	35.76
ภาคกลาง	44	29.14
ภาคตะวันออก	14	9.27
ภาคตะวันตก	3	1.99
ภาคใต้	14	9.27
ไม่ระบุ	1	0.66

ผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตรมีจำนวน 143 คน พบว่าระยะเวลาที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตร อยู่ในช่วงตั้งแต่ 1 เดือน - 42 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 1-10 ปี ร้อยละ 70.63 สมาชิกมีจำนวนตั้งแต่แห่งละ 4 - 5,004 คน ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในช่วง 11-100 คน ร้อยละ 48.95 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นประธานวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 43.36 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร (n=143)

วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ระยะเวลาจดทะเบียน		
น้อยกว่า 1 ปี	16	11.19
1-10 ปี	101	70.63
11-20 ปี	10	6.99
21-30 ปี	3	2.09
31-40 ปี	4	2.80
41-50 ปี	2	1.40
ไม่ทราบ	7	4.90
จำนวนสมาชิก		
1-10 คน	35	24.48
11-100 คน	70	48.95
101-500 คน	16	11.19
มากกว่า 500 คน	9	6.29
ไม่ทราบ	13	9.09
ตำแหน่งในวิสาหกิจ		
ประธาน	62	43.36
สมาชิก	55	38.46
อื่น ๆ เช่น รองประธาน	26	18.18
เลขานุการ กรรมการ ที่ปรึกษา		

2. ผลการประเมินความรู้ในการขอรับอนุญาตปลูกกล้วยตามกฎหมายของเกษตรกร

ในการประเมินความรู้ด้านต่าง ๆ ของเกษตรกร ได้แก่ ผู้ที่ตอบว่าทราบข้อกำหนดเกี่ยวกับข้องกับการขอรับอนุญาตปลูกกล้วยของวิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร มีร้อยละ 69.54 ผู้ที่ตอบว่า

มีแนวทางการปฏิบัติด้านการจัดเตรียมสถานที่ การเก็บรักษา และการควบคุมการใช้ สำหรับผู้ขอ อนุญาตปลูกกล้วยาหรือไม่มีร้อยละ 62.25

สำหรับผลประเมินความรู้เกี่ยวกับการเป็น ผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยาตามข้อกำหนดของกฎหมาย ใน 4 หัวข้อ 15 คำถาม ดังตารางที่ 3 พบว่า

2.1 ความรู้เกี่ยวกับข้อกำหนด

ข้อที่ 1 ประเทศไทยควบคุมให้กล้วยา จัดเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 คำตอบที่ถูกต้อง คือใช่ มีผู้ตอบถูกต้อง ร้อยละ 94.04

ข้อที่ 2 ตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 อนุญาตให้ปลูกกล้วยาเพื่อใช้ ประโยชน์ทางการแพทย์เท่านั้น คำตอบที่ถูกต้องคือ ไม่ใช่ มีผู้ตอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 98.68

ข้อที่ 3 ภายในระยะเวลา 5 ปีแรก นับแต่วันที่ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ การเกษตร จะขออนุญาตปลูกกล้วยาเพื่อประโยชน์ ทางทางการแพทย์ได้ เฉพาะกรณีที่ทำเนิการร่วมกับ หน่วยงานรัฐเท่านั้น คำตอบที่ถูกต้องคือใช่ มีผู้ตอบ ถูกต้อง ร้อยละ 99.34

ข้อที่ 4 ภายหลังก่อนระยะเวลา 5 ปีแรก นับแต่วันที่ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ การเกษตร สามารถขออนุญาตปลูกกล้วยาได้ด้วย ตนเอง คำตอบที่ถูกต้องคือไม่ใช่ มีผู้ตอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 60.93 และ

ข้อที่ 5 ผู้รับอนุญาตปลูกกล้วยา ต้องจัด ให้มีการทำบัญชีรับจ่ายและเสนอรายงานต่อเลขาธิการ ออ. เป็นรายเดือนและรายปี โดยบัญชีดังกล่าว ให้เก็บรักษาไว้อย่างน้อย 5 ปี นับแต่วันที่ลงรายการ ครั้งสุดท้าย คำตอบที่ถูกต้องคือใช่ มีผู้ตอบถูกต้อง ร้อยละ 86.09

2.2 ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการขอรับ อนุญาตผลิต (ปลูก)

ข้อที่ 6 วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ การเกษตร ต้องผ่านการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน

หรือสหกรณ์การเกษตรที่มีวัตถุประสงค์เป็นผู้ปลูก กล้วยาก่อน จึงจะมีสิทธิ์ยื่นคำขอรับอนุญาตปลูก กล้วยาได้ คำตอบที่ถูกต้องคือไม่ใช่ มีผู้ตอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 82.78

ข้อที่ 7 กรณีผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยา ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด ต้องยื่นขอรับอนุญาตที่ สสจ. ในพื้นที่ คำตอบที่ถูกต้องคือไม่ใช่ มีผู้ตอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 86.76 และ

ข้อที่ 8 กรณีผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยา ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด กระบวนการพิจารณา อนุญาตต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ว่าราชการจังหวัด โดยความเห็นจากคณะกรรมการที่ผู้ว่าฯ แต่งตั้ง หรือคณะทำงานจากศูนย์อำนวยการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดระดับจังหวัด คำตอบที่ถูกต้อง คือใช่ มีผู้ตอบถูกต้อง ร้อยละ 85.43

2.3 ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการจัดเตรียม สถานที่ขอรับอนุญาตผลิต (ปลูก)

ข้อที่ 9 การจัดเตรียมพื้นที่ปลูก ต้อง ดำเนินการในพื้นที่ระบบปิด หรือโรงเรือนเพาะปลูก เท่านั้น คำตอบที่ถูกต้องคือไม่ใช่ มีผู้ตอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 66.89

ข้อที่ 10 สถานที่ขอรับอนุญาต ต้อง จัดทำป้ายแสดงว่าเป็น “สถานที่ผลิตยาเสพติดให้โทษ ในประเภท 5” โดยป้ายมีขนาดไม่น้อยกว่า 20x60 cm และขนาดตัวอักษรไม่น้อยกว่า 3 cm คำตอบที่ถูกต้อง คือไม่ใช่ มีผู้ตอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 90.73

ข้อที่ 11 สถานที่ขอรับอนุญาต ต้อง จัดให้มีระบบกล้องวงจรปิดครอบคลุมพื้นที่ปลูก โดยจำนวนกล้องวงจรปิดไม่น้อยกว่า 10 ตัว และ ต้องบันทึกข้อมูลความจำตลอด 24 ชั่วโมง พร้อม สำรองไฟล์ข้อมูลไว้อย่างน้อย 1 ปี คำตอบที่ถูกต้อง คือไม่ใช่ มีผู้ตอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 82.12 และ

ข้อที่ 12 บริเวณประตูทางเข้าออก พื้นที่เพาะปลูก ต้องจัดให้มีระบบควบคุมอิเล็กทรอนิกส์ ในการผ่านเข้าออก คำตอบที่ถูกต้องคือใช่ มีผู้ตอบ ถูกต้อง ร้อยละ 84.10

2.4 ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต (ปลูก)

ข้อ 13 ผู้รับอนุญาตปลูกกล้วยา ต้องดำเนินการปลูกกล้วยา ตามมาตรฐานการปลูกและการเก็บเกี่ยวที่ดีของพืชสมุนไพร (Good Agricultural Practices: GAP) คำตอบที่ถูกต้องคือใช่ มีผู้ตอบถูกต้อง ร้อยละ 94.04

ข้อ 14 ผู้รับอนุญาตปลูกกล้วยา ต้องจัดให้มีการสุ่มตรวจวิเคราะห์กล้วยา ที่ผลิตได้ทุก ๆ

2 รอบการผลิต คำตอบที่ถูกต้องคือไม่ใช่ มีผู้ตอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 86.09 และ

ข้อ 15 การตรวจวิเคราะห์เพื่อหาสารปนเปื้อน เช่น ยาฆ่าแมลง โลหะหนัก หรือสารอื่น ๆ ต้องส่งตรวจวิเคราะห์ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์เท่านั้น คำตอบที่ถูกต้องคือไม่ใช่ มีผู้ตอบไม่ถูกต้อง ร้อยละ 85.43 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ที่ตอบถูกต้องและไม่ถูกต้องเกี่ยวกับความรู้การเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยาตามกฎหมาย

ข้อคำถาม	คำตอบ	ตอบถูกต้อง		ตอบไม่ถูกต้อง	
		จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ประเทศไทยควบคุมให้กล้วยาจัดเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5	ใช่	142	94.04	9	5.96
2. ตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 อนุญาตให้ปลูกกล้วยา เพื่อใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ เท่านั้น	ไม่ใช่	2	1.32	149	98.68
3. ภายในระยะเวลา 5 ปีแรก นับแต่วันที่ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ วิชากิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร จะขออนุญาต ปลูกกล้วยาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้ เฉพาะกรณี ที่ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานรัฐเท่านั้น	ใช่	150	99.34	1	0.66
4. ภายหลังจากระยะเวลา 5 ปีแรก นับแต่วันที่ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ วิชากิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร สามารถขออนุญาตปลูกกล้วยาได้ด้วยตนเอง	ไม่ใช่	59	39.07	92	60.93
5. ผู้รับอนุญาตปลูกกล้วยา ต้องจัดให้มีการทำบัญชีรับจ่ายและเสนอรายงานต่อเลขาธิการ อย. เป็นรายเดือนและรายปี โดยบัญชีดังกล่าว ให้เก็บรักษาไว้อย่างน้อย 5 ปี นับแต่วันที่ลงรายการครั้งสุดท้าย	ใช่	130	86.09	21	13.91
6. วิชากิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร ต้องผ่านการจดทะเบียนเป็น วิชากิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตรที่มีวัตถุประสงค์เป็นผู้ปลูกกล้วยาก่อน จึงจะมีสิทธิ์ยื่นคำขอรับอนุญาตปลูกกล้วยาได้	ไม่ใช่	26	17.22	125	82.78
7. กรณีผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยา ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด ต้องยื่นขอรับอนุญาตที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในพื้นที่	ไม่ใช่	20	13.24	131	86.76
8. กรณีผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยา ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด กระบวนการพิจารณาอนุญาตต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ว่าราชการจังหวัด โดยความเห็นจากคณะกรรมการที่ผู้ว่าฯ แต่งตั้ง หรือคณะทำงานจาก ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับจังหวัด	ใช่	129	85.43	22	14.57
9. การจัดเตรียมพื้นที่ปลูก ต้องดำเนินการในพื้นที่ระบบปิด หรือโรงเรือนเพาะปลูกเท่านั้น	ไม่ใช่	50	33.11	101	66.89
10. สถานที่ขอรับอนุญาต ต้องจัดทำป้ายแสดงว่าเป็น “สถานที่ผลิต ยาเสพติดให้โทษในประเภท 5” โดยป้ายมีขนาดไม่น้อยกว่า 20 x 60 ซม. และขนาดตัวอักษรไม่น้อยกว่า 3 ซม.	ไม่ใช่	14	9.27	137	90.73

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อความถาม	คำตอบ	ตอบถูกต้อง		ตอบไม่ถูกต้อง	
		จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
11. สถานที่ขอรับอนุญาต ต้องจัดให้มีระบบกล้องวงจรปิดครอบคลุมพื้นที่ปลูก โดยจำนวนกล้องวงจรปิดไม่น้อยกว่า 10 ตัว และต้องบันทึกข้อมูลความจำตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมสำรองไฟล์ข้อมูลไว้อย่างน้อย 1 ปี	ไม่ใช่	27	17.88	124	82.12
12. บริเวณประตูทางเข้าออกพื้นที่เพาะปลูก ต้องจัดให้มีระบบควบคุมอิเล็กทรอนิกส์ในการผ่านเข้าออก	ใช่	127	84.10	24	15.90
13. ผู้รับอนุญาตปลูกกัญชา ต้องดำเนินการปลูกกัญชา ตามมาตรฐานการปลูกและการเก็บเกี่ยวที่ดีของพืชสมุนไพร (GAP)	ใช่	142	94.04	9	5.96
14. ผู้รับอนุญาตปลูกกัญชา ต้องจัดให้มีการสุ่มตรวจวิเคราะห์กัญชาที่ผลิตได้ทุก ๆ 2 รอบการผลิต	ไม่ใช่	21	13.91	130	86.09
15. การตรวจวิเคราะห์เพื่อหาสารปนเปื้อน เช่น ยาฆ่าแมลง โลหะหนัก หรือสารอื่น ๆ ต้องส่งตรวจวิเคราะห์ที่กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์เท่านั้น	ไม่ใช่	22	14.57	129	85.43

เมื่อพิจารณาภาพรวมของผลการตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชา ทั้ง 15 ข้อ สามารถแปลผลระดับความรู้⁷ เกี่ยวกับการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชาของผู้ตอบแบบสอบถามได้ดังนี้ ดังตารางที่ 4

1. ตอบคำถามถูกต้อง ได้คะแนนในช่วงร้อยละ 0 - 49 กล่าวคือ ตอบคำถามถูกน้อยกว่า 8 ข้อ มีจำนวน 106 ราย ถือว่ามีความรู้ในระดับที่ “ไม่ผ่านเกณฑ์”

2. ตอบคำถามถูกต้อง ที่ได้คะแนนมากกว่าร้อยละ 50 กล่าวคือ ตอบคำถามถูกเท่ากับหรือ

มากกว่า 8 ข้อขึ้นไป มีจำนวน 45 ราย ถือว่ามีความรู้ในระดับที่ “ผ่านเกณฑ์” ซึ่งแบ่งเป็น (1) ได้คะแนนร้อยละ 50-59 คือตอบคำถามถูก 8-9 ข้อ มีจำนวน 35 ราย ถือว่ามีความรู้ในระดับ “พอใช้” (2) ได้คะแนนร้อยละ 60-69 คือตอบถูก 10-11 ข้อ มีจำนวน 9 ราย ถือว่ามีความรู้ในระดับ “ปานกลาง” (3) ได้คะแนนร้อยละ 70-79 คือ ตอบถูก 12 ข้อ มีจำนวน 0 ราย ถือว่ามีความรู้ในระดับ “ดี” และ (4) ได้คะแนนร้อยละ 80-100 คือ ตอบถูกมากกว่า 12 ข้อ มีจำนวน 1 ราย ถือว่ามีความรู้ในระดับ “ดีมาก”

ตารางที่ 4 ระดับความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกัญชาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ร้อยละของคะแนน	ระดับความรู้	จำนวนผู้ตอบ (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
0 - 49	ไม่ผ่าน	106	70.20
50 - 59	ผ่านระดับพอใช้	35	23.18
60 - 69	ผ่านระดับปานกลาง	9	5.96
70 - 79	ผ่านระดับดี	0	0.00
80 - 100	ผ่านระดับดีมาก	1	0.66

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อม ข้อจำกัดหรืออุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการเป็น ผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยา

ผลการศึกษาในส่วนนี้ ได้จากคำถาม
ปลายเปิดของแบบสอบถาม ดังนี้

3.1 ท่านคิดว่าในฐานะของเกษตรกร/
วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร ท่านมีความพร้อม
ในการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยาหรือไม่ อย่างไร
มีผู้ตอบคำถามข้อนี้จำนวน 105 ราย จาก 151 ราย
ให้ความเห็นว่า มีความพร้อมในการเป็นผู้ขอรับอนุญาต
ปลูกกล้วยา 92 ราย และไม่พร้อม 13 ราย สำหรับ
ความพร้อมสามารถแบ่งได้ 4 ประเด็น ได้แก่ (1)
พร้อมทุกด้าน 42 ราย (2) พร้อมทั้งในส่วนของเงินทุน
สถานที่ องค์ความรู้ในการปลูกกล้วยาให้ได้มาตรฐาน
เมล็ดพันธุ์ และบุคลากร 33 ราย (3) พร้อมในการ
จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและมีความพร้อม
ในการร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ 21 ราย และ
(4) พร้อมปฏิบัติตามกฎระเบียบการควบคุมของ
หน่วยงานภาครัฐ 5 ราย ทั้งนี้มีบางรายระบุเหตุผล
ความพร้อมมากกว่า 1 ข้อ

ส่วนความไม่พร้อมสามารถแบ่งได้ 7 ประเด็น
ได้แก่ (1) ขาดเงินทุน 7 ราย (2) ขาดความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับการขออนุญาต เพราะรายละเอียดค่อนข้าง
มาก 3 ราย (3) ขาดผู้รับซื้อผลผลิต 2 ราย (4) ไม่มี
ความพร้อมด้านสถานที่ อุปกรณ์ การจัดการ 1 ราย
(5) ขาดประสบการณ์การปลูกเนื่องจากเป็นเรื่องใหม่
1 ราย (6) ขาดหน่วยงานรัฐที่จะร่วมมือดำเนินการ
ขอรับอนุญาต 1 ราย และ (7) ไม่ระบุเหตุผล 3 ราย
ทั้งนี้มีบางรายระบุเหตุผลความไม่พร้อมมากกว่า 1 ข้อ

3.2 ท่านคิดว่าอะไรที่เป็นข้อจำกัดหรือ
อุปสรรคในการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยา
ของเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์การเกษตร
มีผู้ตอบคำถามข้อนี้จำนวน 103 ราย จาก 151 ราย
สามารถแบ่งออกได้ 6 ประเด็น ได้แก่ (1) ขาดเงินทุน
ขาดองค์ความรู้ และเทคโนโลยีในการปลูก 37 ราย
(2) ขั้นตอนการขออนุญาตยุ่งยาก มีรายละเอียดมาก

และความยากในการร่วมกับหน่วยงานรัฐในการขอรับ
อนุญาต 32 ราย (3) ข้อกำหนด กฎระเบียบต่าง ๆ
ไม่เอื้อต่อการดำเนินการ 32 ราย (4) การจำหน่าย
ผลผลิต ตลาดผู้รับซื้อไม่มีความชัดเจน รวมถึง
ความไม่แน่นอนของผลตอบแทนที่จะได้รับ 14 ราย
(5) ปัญหาการจัดหาเมล็ดพันธุ์/สายพันธุ์กล้วยา
ความยากของกระบวนการปลูกให้ได้มาตรฐาน 6 ราย
และ (6) ความไม่พร้อมด้านสถานที่ 6 ราย

อภิปรายผล

จากข้อมูลผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง
ที่ต้องการขอรับอนุญาตปลูกกล้วยา ร้อยละ 70.20
มีระดับความรู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การขออนุญาตปลูกกล้วยา
โดยมีความรู้ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายและขั้นตอน
ต่าง ๆ ได้แก่

1. ข้อกำหนด (5 ข้อ) ส่วนใหญ่ตอบไม่ถูกต้อง
2 ข้อ เป็นเพราะไม่รู้ความหมายในรายละเอียดของ
ตัวบทกฎหมาย ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับ (1) วัตถุประสงค์
การขออนุญาตปลูกกล้วยา ที่กฎหมายเปิดให้ปลูกได้
ทั้งการนำไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ คือ นำไปผลิต
เป็นตำรับยารักษาโรค และรวมทั้งการนำไปใช้เพื่อ
การศึกษาวิจัยและพัฒนาด้วย เช่น การปรับปรุง
สายพันธุ์ให้ได้สาระสำคัญที่ต้องการ การศึกษาวิจัย
ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโต การพัฒนาวัสดุปลูก
ที่เหมาะสมแต่ละสายพันธุ์ (2) หลังพ้นระยะเวลา
5 ปีแรกนับแต่กฎหมายมีผลใช้บังคับ เกษตรกร
ไม่สามารถดำเนินการเองได้ ต้องรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจ
ชุมชน หรือสหกรณ์การเกษตร และร่วมมือกับ
หน่วยงานรัฐ หรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่จัด
การเรียนการสอนทางการแพทย์หรือเภสัชศาสตร์
ดังนั้น จึงควรมีการย่อเนื้อหาสาระของกฎหมาย
ให้เป็นภาษาที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน

2. ขั้นตอนการขอรับอนุญาตปลูก (3 ข้อ)
ส่วนใหญ่ตอบไม่ถูกต้อง 2 ข้อ เป็นเพราะไม่ทราบ
ลำดับขั้นตอนดำเนินการว่าต้องทำอะไรก่อนหลัง
ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับ (1) การระบุวัตถุประสงค์

การปลูกกล้วยชาในเอกสารแสดงการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์การเกษตรเพื่อเป็นผู้มีสิทธิ์ในการยื่นคำขอรับอนุญาตปลูกกล้วย (2) สถานที่ยื่นคำขอรับอนุญาตปลูกกล้วย ณ ขณะนี้ ไม่ว่าจะปลูกที่จังหวัดใดก็ตาม ให้ยื่นคำขอที่ อย. ที่เดียว ดังนั้นควรเพิ่มข้อมูลลำดับขั้นตอนในการยื่นขอรับอนุญาตและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นแผนผังกระบวนการ (process flow) เพื่อความชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย

3. ขั้นตอนการจัดเตรียมสถานที่ปลูก (4 ข้อ) ส่วนใหญ่ตอบไม่ถูกต้อง 3 ข้อ เป็นเพราะไม่ทราบข้อกำหนดด้านการจัดเตรียมสถานที่ปลูก เป็นคำถามเกี่ยวกับ (1) การจัดเตรียมพื้นที่ปลูก ที่ปลูกได้ทั้งในพื้นที่ระบบปิด (indoor) โรงเรือนเพาะปลูก (green house) และระบบเปิด (outdoor) แต่ต้องมีระบบการควบคุมและป้องกันมิให้กล้วยที่ปลูกรั่วไหลถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดวัตถุประสงค์ (2) ขนาดของป้าย “สถานที่ผลิตยาเสพติดให้โทษในประเภท 5” ณ สถานที่ปลูก (3) จำนวนกล่องวงจรปิดตามข้อกำหนดการรักษาความปลอดภัย ที่มีได้กำหนดจำนวน แต่ขึ้นกับสถานที่ โดยต้องมิกกล่องครอบคลุมทุกด้านของพื้นที่เพาะปลูก ประตูทางเข้าออก ทุกจุดที่เก็บกล้วย และบันทึกข้อมูลตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมสำรองไฟล์ข้อมูลอย่างน้อย 1 ปี ดังนั้น ควรทำข้อมูลตัวอย่างการเตรียมพื้นที่ปลูกในระบบต่าง ๆ การจัดทำป้ายที่ถูกต้อง ตัวอย่างการวางระบบกล้องวงจรปิด รวมทั้งมีระบบการให้คำปรึกษาการวางแผนสถานที่เป็นการเฉพาะ

4. ขั้นตอนการปลูก (3 ข้อ) ส่วนใหญ่ตอบไม่ถูกต้อง 2 ข้อ เป็นเพราะไม่ทราบข้อกำหนดในการส่งตรวจวิเคราะห์ เป็นคำถามเกี่ยวกับ (1) ความถี่ในการสุ่มตรวจวิเคราะห์กล้วยที่ปลูกในรอบการผลิต เพื่อประกันคุณภาพวัตถุดิบว่ามีความสม่ำเสมอของปริมาณสาระสำคัญ ตลอดจนไม่มีการปนเปื้อนของสิ่งก่อกำเนิดอันตรายต่อผู้บริโภค (2) สถานที่ที่มีความสามารถในการตรวจวิเคราะห์กล้วยเพื่อหาสารปนเปื้อน เช่น โลหะหนัก เชื้อรา ยาฆ่าแมลง คือ

ห้องปฏิบัติการของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ในส่วนภูมิภาค รวมทั้งห้องปฏิบัติการที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ISO/IEC 17025 ดังนั้น ควรเพิ่มเติมความรู้ในส่วนของความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องกำหนดให้มีการตรวจวิเคราะห์กล้วยในรอบของการเพาะปลูก รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลรายชื่อห้องปฏิบัติการที่ผ่านการรับรองมาตรฐานและรับตรวจวิเคราะห์กล้วย เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อให้กับกลุ่มเกษตรกร

ผลการศึกษายังพบอีกว่า แม้ว่าส่วนใหญ่จะมีความพร้อมในการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วย แต่มีข้อจำกัดเรื่องเงินทุน องค์ความรู้และเทคโนโลยีในการปลูก และเห็นว่าการประสานงานร่วมกับหน่วยงานรัฐในการขอรับอนุญาตมีความยาก ขั้นตอนการขออนุญาตยุ่งยาก มีรายละเอียดมาก ข้อกฎหมายกฎระเบียบต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อการดำเนินการ

สรุปผล

เนื่องด้วยการอนุญาตให้ปลูกกล้วยชาในประเทศไทยเป็นเรื่องใหม่ ดังนั้นจากการสืบค้นข้อมูลในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (THAIJO) ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยการนำกล้วยชาไปใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ทั้งการแพทย์แผนไทยและแผนปัจจุบัน การพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมการใช้กล้วยชาทางการแพทย์ การเปรียบเทียบกฎหมายกล้วยชาของประเทศต่าง ๆ การสำรวจพฤติกรรมของผู้ใช้กล้วย ชาฯ ยังไม่พบงานวิจัยในลักษณะศึกษาความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของเกษตรกรในการขอรับอนุญาตปลูกกล้วยชาตามกฎหมาย ซึ่งการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการขอรับอนุญาตปลูกกล้วยชาตามที่กฎหมายกำหนดไม่ถูกต้อง มีข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่อการเป็นผู้ขอรับอนุญาตปลูกกล้วยชา คือ กฎหมาย และการขออนุญาตมีรายละเอียดมาก

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จะเห็นได้ว่าผู้ประสงค์จะขออนุญาตปลูกกัญชา ยังมีความรู้บางประเด็นไม่ถูกต้อง จึงมีข้อเสนอแนะให้ อย. พัฒนาคู่มือคำแนะนำการขออนุญาตปลูกกัญชาสำหรับกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์การเกษตร ในรูปแบบสื่อที่สร้างความเข้าใจได้ถูกต้องตรงกันและเข้าใจง่าย เพื่อสร้างความสามารถในการดำเนินการได้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และควรมีการประเมินความรู้กลุ่มเกษตรกรอีกครั้งหลังจากสื่อสารประชาสัมพันธ์คู่มือเพื่อพัฒนาคู่มือให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื่องจากต้นน้ำของนโยบายการพัฒนาสุขภาพทางการแพทย์ที่ภาคเกษตรกรรม จึงมีเกษตรกรจำนวนมากประสงค์จะปลูกกัญชาและคาดหวังรายได้เช่นเดียวกับพืชเศรษฐกิจตัวอื่น แต่สิ่งที่เป็นข้อจำกัดหรืออุปสรรคหลายประเด็น เช่น การส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร กระบวนการจัดการทางเทคโนโลยี การปลูก องค์ความรู้ในการปลูกให้ได้มาตรฐาน การจัดหาเมล็ดพันธุ์ การปรับปรุงสายพันธุ์ รวมทั้งความแน่นอนของผลตอบแทนที่จะได้รับ ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดแผนบูรณาการความร่วมมือระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. องค์การเภสัชกรรม. คู่มือเอกสารเกี่ยวกับกัญชา: ข้อมูลกัญชาทางการแพทย์ในต่างประเทศ โดยกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: องค์การเภสัชกรรม; 2562 [เข้าถึงเมื่อ 29 เม.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.2.gpo.or.th/Default.aspx?tabid=414>
2. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136, ตอนที่ 19 ก (ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2562).
3. วิฑูรย์ ปัญญากุล. คู่มือสำหรับเกษตรกร การปลูกกัญชาทางการแพทย์แบบเกษตรอินทรีย์ [อินเทอร์เน็ต].

- เน็ต]. 2562 นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา; 2562 [เข้าถึงเมื่อ 29 เม.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.greenet.or.th/1908-th-fda-cannabis/>
4. สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 25 กรกฎาคม 2562 [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี; 2562 [เข้าถึงเมื่อ 29 เม.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก: https://www.thaigov.go.th/uploads/document/66/2019/07/pdf/Doc_20190725085640000000.pdf
5. เทคโนโลยีชาวบ้าน. เด่นวันนี้: เกษตรฯ พร้อมจัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน “กัญชา” ภายใต้งี๋อนไข่มัดตักกฎหมาย [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: มติชน; 2562 [เข้าถึงเมื่อ 29 เม.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก: https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_118498
6. กองควบคุมวัตถุเสพติด. คู่มือแนวทาง: แนวทางการปฏิบัติด้านการจัดเตรียมสถานที่การเก็บรักษาและการควบคุมการใช้สำหรับผู้ขออนุญาตปลูกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชา [อินเทอร์เน็ต]. นนทบุรี: กองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา; 2562 [เข้าถึงเมื่อ 29 เม.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://cannabis.fda.moph.go.th/manual-2/entrepreneur-farm/>
7. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: ชุมชมการเกษตรแห่งประเทศไทย; 2561 [เข้าถึงเมื่อ 29 เม.ย. 2563]. เข้าถึงได้จาก: https://drive.google.com/file/d/1lk7Gx98BZPgHqb5Ax_oCCitTkUSwU6sd/view